

1. 1973

1. **Monique van de Ven**

Deze actrice maakte haar debuut in Turks fruit, als tegenspeelster van Rutger Hauer.

2. **Duracell-konijn / Drumming bunny**

Voor het eerst verscheen op de tv de reclamespot van Duracell met het trommelende konijntje. Van een hele groep konijntjes blijft hij het langste trommelen.

3. **Willem van Hanegem**

Op 1 april had Studio Sport een 'primeur': Willem van Hanegem stopt met voetballen omdat zijn vrouw er niet meer tegen kon en treedt in dienst bij Circus Boltini.

4. **Wim de Bie**

In een sketch vroeg een dubieuze enquêteur Wim de Bie naar zijn geschatte sterfjaar. Met benzinebonnen kon hij zogenaamd extra levensjaren kopen en hij tekende toen voor 2023 als sterfjaar. Wim de Bie overleed op 27 maart 2023. (Opmerkelijk: het fragment duurde 3.27 minuten...)

5. **Van Gogh Museum**

Dit Amsterdamse museum opende op 2 juni. Elk schilderij werd geplaatst via op maat geknipte stukken pakpapier met een verkleinde reproductie.

6. **Sacheen Littlefeather**

Marlon Brando weigerde de Oscar voor zijn rol in 'The Godfather' uit protest tegen het stereotiepe beeld van Indianen in Amerikaanse films. Namens hem las de actrice Sacheen Littlefeather een korte verklaring voor.

7. **Frits Spits**

Deze diskjockey maakte zijn debuut in het programma Proefdraaien van de NOS. De eerste plaat die hij draaide, was 'Showdown' van ELO.

8. **Kruistocht in spijkerbroek**

Jeugdboek van Thea Beckman. Hoofdpersoon Rudolf Wega gaat bij een experiment met een tijdmachine terug naar de 13e eeuw voor een riddertoernooi in het Franse Montgivray. Per ongeluk belandt hij in het Duitse Speyer (Spiers) en sluit zich aan bij de Kinderkruistocht.

9. **Hiphop**

Muziekstijl (ook wel 'rap') die op 11 augustus van start ging bij een feestje in New York. DJ Kool Herc wisselde bij een 'drum break' van de ene plaat naar een andere en zorgde zo voor één eindeloze break. Dit noemde hij de Merry Go-Round (draaimolen).

10. **Groetplicht**

Na diverse ludieke acties van de Vereniging van Dienstplichtige Militairen (VVDM) schafte staatssecretaris Mommersteeg de groetplicht af.

2. Nederland Muziekland. Wie?

1. Bløf

(Liefs uit Londen, Dansen aan zee, Zoutelande)

2. Boudewijn de Groot

(Welterusten, meneer de president, Hoe sterk is de eenzame fietser, Avond).

3. Doe Maar

(32 jaar, Doris Day, De bom)

4. Jan Smit

(Ik zing dit lied voor jou alleen, Cupido, Je naam in de sterren)

5. Guus Meeuwis

(Het is een nacht, Brabant, Proosten)

6. Maan

(Blijf bij mij, Jij bent de liefde, Stiekem)

7. Rowwen Hèze

(Bestel mar, Met de neus omhoog, Limburg)

8. S10

(Adem je in, De diepte, Nooit meer spijt)

9. Skik (Daniel Lohues)

(Op fietse, Hoe kan dat nou, Ik ga als 'n speer)

10. Snelle

(Reünie, 17 miljoen mensen, Blijven slapen)

3. Tien over de derde

De letter C is de derde letter van het alfabet.

1. Pimp C

Artiestennaam van de Amerikaanse rapper en producer Chad Lamont Butler. Hij was onder meer bekend van het hiphopduo Underground Kingz (UGK).

2. Hij gaat voor C!

Om met omroep BNN de C-status te behalen (60.000 leden) nam Bart de Graaff in 1997 met een gelegenheidsformatie (BN'ers voor BNN) deze single op, op de melodie van 'We are the world'.

3. Nationaal Zwemdiploma C

Sinds 1984 is er in Nederland het Nationale Zwemdiploma, bestaande uit zwemdiploma's A, B en C. Wie ze alledrie heeft, moet zich in alle mogelijke situaties kunnen redden.

Zwemdiploma C wordt op het certificaat zelf aangeduid als 'de norm voor zwemveiligheid'.

4. C van crimineel

Naam van een roman in een reeks van Sue Grafton. Detective Kinsey ontdekt een ongeïdentificeerd lijk in het mortuarium, waarbij een geweer verborgen is.

5. C-walk

Populaire dans in de VS die in de jaren zeventig ontstond bij de Crips, een bende uit Los Angeles. Het was aanvankelijk een overwinningsdans na een succesvolle missie tegen een andere bende.

6. In de C-klasse

Kritisch lied van Vader Abraham uit 1974 over de ouderenzorg, met onder meer de regels 'Je krijgt een kanariepiet en 's zondags een sigaar / En de kapper knipt in 1 minuut je haar'.

7. HTC Desire C

Deze smartphone van HTC wordt ook wel 'Golf' genoemd. Hij draait op besturingssysteem Android 4.0 ('Ice Cream Sandwich').

8. **C-Mine**

Naam van een cultureel en recreatief centrum in een voormalige steenkoolmijn in het Belgische Genk. De C staat voor 'creativiteit'.

9. **C-3PO**

Naam van een robot uit Star Wars die meer dan zes miljoen talen spreekt.

10. **C-Note**

Live jazzalbum van Prince uit 2003. De titel van het album (te vinden door de beginletters van de nummers achter elkaar te zetten) is tevens de naam voor een biljet van 100 dollar. De cover is ook geënt op een biljet van 100 dollar.

4. **Mind the gap! Wie?**

Bekende personen met een spleetje tussen de tanden.

1. Lara Stone
2. Rob de Nijs
3. Maya Angelou
4. Eddy Murphy
5. Vanessa Paradis
6. Elton John
7. Simone Weimans
8. Martijn Koning
9. Willemijn Hoebert
10. Elijah Wood

5. **Uit het dassenrijk**

Kroatië is de bakermat van de stropdas. Het Franse woord voor stropdas (cravate) is ervan afgeleid.

1. **Žabarska noć**

Letterlijk 'Nacht van de kikker'. Naam van een jaarlijks evenement in Lokve (regio Kvarner), waarbij in drie rondes gekeken wordt welke kikker het verst springt.

2. **Branko Lustig**

Kroatische filmproducent, die een Oscar won met 'Schindler's list'. Aan het begin van de film is hij kort te zien als nachtclubeigenaar die Oskar Schindler ontvangt. Later stond Lustig (overlevende van de Holocaust) zijn Oscar af aan Yad Vashem.

3. **Zvončari**

Folkloristisch gebruik in de streek rond Rijeka. Rond carnaval lopen gemaskerde mannen met een schapenvacht en belletjes van dorp naar dorp, om zo de boze wintergeesten te verjagen.

4. **Muzej Prekinutih Veza**

Museum in Zagreb (letterlijk: museum voor verbroken relaties). Het toont objecten verbonden aan beëindigde relaties en de bijbehorende verhalen. Het idee kwam van twee kunstenaars uit Zagreb nadat hun relatie op de klippen liep.

5. **Mate Rimac**

Oprichter van Rimac Automobili. Zijn omgebouwde oude BMW (eerst nog weggehoond als 'wasmachine') was met 600 pk jarenlang de snelste elektrische auto ter wereld.

6. **Aleja Glagoljaša**

Weg met elf monumentale sculpturen tussen de dorpen Roč en Hum, geïnspireerd op het Glagolitische alfabet. De eerste in de reeks is een pilaar in de vorm van de letter S (rede/verstand), de laatste een koperen stadspoort.

7. Eduard Slavoljub Penkala / Slavoljub Eduard Penkala

Kroatische ingenieur, uitvinder van de vulpen en het vulpotlood. Het merk Penkala was lang een topmerk en heeft nog steeds een cultstatus. In het Kroatisch staat 'Penkala' synoniem aan de pen.

8. Zlata Bartl / Teta Vegeta

Bedacht als teamleidster bij het bedrijf Podravka eind jaren vijftig de bekende groente- en kruidenmix Vegeta, die nu wereldwijd wordt verkocht. Hierdoor kreeg ze als bijnaam 'Teta Vegeta'.

9. Dalmatiër

Dit hondenras (wit met zwarte vlekken) werd rond 1600 voor het eerst afgebeeld op een altaarstuk in de kerk 'Gospa od andjela' (Onze Lieve Vrouwe der Engelen) in Veli Losinj.

10. Andrija Mohorovičić

Kroatisch geofysicus, die de seismische discontinuïteit ontdekte op de grens tussen aardkorst en aardmantel (de mohorovičić-discontinuïteit). Sinds de jaren vijftig lopen er meerdere projecten om via een gat in de aardbodem deze grens te bereiken.

6. Met dank aan de vooruitdenker

Prometheus (Grieks voor 'de vooruitdenkende') stal volgens de Griekse mythologie het vuur uit de hemel om het aan de mensen te geven.

1. Vestaals vuur / Vuur van Vesta

De Tempel van Vesta was een van de belangrijkste tempels in het oude Rome. Hij was gebouwd ter ere van Vesta, de godin van het haardvuur. Er brandde een vuur dat nooit mocht doven.

2. Tussen twee vuren

Op scholen wordt bij gymnastiek vaak deze variant van trefbal gespeeld. Het spel lijkt op een variant van tikkertje met een bal.

3. Ik heb een vuur in mij

Titel van een boek met de mooiste brieven van Vincent van Gogh.

4. Vuurbeker

Magische kelk die een belangrijke rol speelt in 'Harry Potter en de Vuurbeker'. Hij beslist welke drie leerlingen hun school mogen vertegenwoordigen in het Toverson Toernooi, maar wijst onverwacht Harry Potter nog aan als vierde deelnemer.

5. Paasvuur

In 2012 bouwde Espelo een paasvuur van 45,98 meter hoogte en een geschatte omtrek van 160 meter. Dit werd ingestuurd als record voor het Guinness Book of Records.

6. Zolang het vuur zal blijven branden

Beginregel van een muurgedicht van Daniel Lohues in de Adelaarstraat in Utrecht. Het komt uit het lied 'Als de liefde maar blijft winnen'.

7. Als het vuur gedoofd is

Titel van een lied van Acda en De Munnik. Hoofdpersoon Herman ziet het leven niet meer zitten. In een vervolnummer ('Het regent zonnestralen') wordt gedacht dat hij is verongelukt. Hierdoor kan hij elders zijn dromen weer najagen en heeft hij de wind weer in zijn kop.

8. Ring van Vuur

Benaming van een hoefijzervormig gebied rondom de Grote Oceaan waar zich vaak aardbevingen en vulkaanuitbarstingen voordoen.

9. Bleek vuur

Roman van Vladimir Nabokov uit 1962. Het bestaat uit het 999 regels tellende gedicht "Bleek vuur" van de fictieve auteur John Shade, ingeleid en becommentarieerd door de fictieve wetenschapper Charles Kinbote.

10. Vuurtje van Leek

Een oeverlicht in de vorm van een ketel bij de Leekerhoek op het Markermeer. Op de ketel staat een citaat uit een brief van Emily Dickinson: "We wouldn't mind the sun, dear, if it didn't set -".

7. Boodschappers

Nieuwslezers bij het NOS-journaal op de televisie.

1. Frits Thors
2. Fred Emmer
3. Harmen Siezen
4. Marga van Praag
5. Pia Dijkstra
6. Eugènie Herlaar
7. Elleke van Doorn
8. Joop van Zijl
9. Gijs Wanders
10. Debby Petter

8. Rondom de Roekeloze

J.R.R. Tolkien. Zijn achternaam is een Engelse verbastering van Tollkühn (van het Duitse tollkühn, wat 'roekeloos' of 'overmoedig' betekent).

1. The Fall of Gondolin

Dit werk was het vroegste werk dat zich afspeelde in Midden-Aarde. Tolkien begon er in 1917 aan in een kazerne, op de achterkant van een blad met militaire marsmuziek.

2. Legolas

Elf met een belangrijke rol in 'In de ban van de Ring'. Zijn naam betekent in het Elfs 'Groenblad'.

3. Amon Sûl

Heuvel in de Weerheuvels ten oosten van de Gouw. Deze plek lag precies op de grens van de drie rijken Arthedain, Cardolan en Rhudaur.

4. Cynewulf

Angelsaksisch dichter uit de negende eeuw. In zijn gedicht Crist staat het woord 'middangeard', wat Tolkien inspireerde tot het fictieve continent Midden-Aarde.

5. Edith Mary Bratt

Vriendin en latere vrouw van Tolkien. Vaak gingen ze naar een tearoom in Birmingham, waar ze met hem vanaf een balkon suikerklontjes gooide in de hoeden van voorbijgangers.

6. Elrond

Elrond was een halfelf: een nakomeling uit het huwelijk tussen een mens en een elf. Hij was de Meester van Imlandris (Rivendel). Bilbo Balings beschreef deze plek als een volmaakt huis.

7. Tea Club and Barrovian Society

Een geheim genootschap, in 1911 opgericht door Tolkien en drie schoolvrienden van de King Edward's School in Birmingham. De naam zinspeelde op hun voorliefde voor theedrinken in de Barrow's Stores, vlakbij hun school.

8. Arwen Undómiel

Deze halfelf was de dochter van Elrond. Arwen betekent 'nobele maagd' en haar 'epessë' (erenaam) betekent 'Avondster'. Venus wordt ook Avondster genoemd.

9. Oxford English Dictionary

In de jaren 1919-1920 werkte Tolkien aan dit woordenboek en was verantwoordelijk voor de woorden tussen 'waggle' en 'warlock'.

10. Hobbit

Volgens Tolkien schreef hij de beroemde openingszin van 'De hobbit' ('In een hol onder de grond woonde een hobbit') toen hij in 1930/1931 enkele examens aan het nakijken was.

9. Stijlvolle stellen

Allitererende samenstellingen.

1. Kommer en kwel / Bar en boos
2. Schots en scheef
3. Koetjes en kalfjes
4. Kant en klaar
5. Spanning en sensatie
6. Zus en zo
7. Bont en blauw
8. Geknipt en geschoren
9. Wikken en wegen / Gewikt en gewogen
10. Bekapt en bezakt / Fris en fruitig / Gelaarsd en gespoord

10. Final countdown

Eindscènes van films met het cijfer 1 t/m 10 in de titel (aftellend van 10 naar 1).

1. The Ten Commandments
2. Nine
3. Ocean's 8
4. Seven years in Tibet
5. Six degrees of separation
6. Five easy pieces
7. The four musketeers
8. Three days of the Condor
9. The Lord of the Rings: The two towers
10. Capricorn One

11. Oogt knuffelig.

Ogen van knuffels.

1. Monchhichi
2. Gizmo (Mogwai uit Gremlins)
3. Olaf
4. Chuck (voorheen Yellow bird uit Angry birds)
5. Hello Kitty
6. Pikachu
7. (Beertje) Paddington
8. Wuppie
9. Nijntje
10. Bumba

12. Kregen zij wel of niet een kruis?

Vierdaagse van Nijmegen. Wie hem uitloopt, krijgt na afloop een Vierdaagsekruis.

1. Nico Grijpink

Initiatiefnemer voor de Vierdaagsefeesten, die sinds 1970 tijdens de Vierdaagse in de binnenstad van Nijmegen worden gehouden.

2. Is het hier oorlog?

Begin jaren '80 liep de actiegroep 'Is het hier oorlog?' enkele malen mee uit protest tegen 'het militaristische karakter' van de Vierdaagse. Dit omdat de militairen destijds nog met wapenrusting meeliepen.

3. Bert van der Lans

Liep als enige 73 keer de Vierdaagse en liep hem 71 keer helemaal uit.

4. Tako Rietveld

Teamcaptain van het #Vteam, verbonden aan het Vfonds (voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg). In dit team lopen zo'n honderd kinderen mee als ambassadeurs voor vriendschap, vrede en vrijheid.

5. Henny Sackers

Emeritus hoogleraar sanctierecht, sinds 2018 marsleider van de Vierdaagse. Tekende in juli 2023 voor nog eens vijf jaar als marsleider.

6. Tanya Bisseling

Specialist bij het Radboudumc met een zeldzame aandoening (het erfelijke diffuse maagkanker (HDGC) syndroom). Loopt met de Vierdaagse mee om geld in te zamelen voor haar onderzoek, met een QR-code op haar shirt. Vergelijkt zichzelf met een zeepaardje, omdat ook deze dieren slechts kleine hoeveelheden eten kunnen verwerken.

7. Henk Schilder

Was in 2023 met 84 jaar de oudste debutant op de 30 kilometer.

8. Jan Rubbens

Stadsomroeper van Hulst die jarenlang de Hulster wandelaars bij binnenkomst op vrijdag een gladiool en een Zeeuwse babbelaar gaf. Hij heeft afgelopen Vierdaagse voor het laatst de bel geluid: hij overleed eind september.

9. Prins Claus

Liep de Vierdaagse mee in 1967 met startnummer 203. Ter herinnering daaraan werd in 2017 op de Sint-Annastraat in Nijmegen een plaquette onthuld.

10. Hubert Bruls

Burgemeester van Nijmegen, die in 2023 live optrad bij de Vierdaagsefeesten. Daarover zei hij dat tien vergaderingen op één dag minder vermoeiend waren dan tien minuten helemaal uit je dak gaan.

13. Voor de draak

Konijnen. In de Chinese kalender komt het jaar van het Konijn voor het jaar van de Draak. 2023 was het jaar van het Konijn.

1. Peter Rabbit

Kreeg in 1903 als eerste knuffeldier een patent.

2. Konijn van Caerbannog/Rabbit of Caerbannog

In de film 'Monty Python and the Holy Grail' bewaker van de Grot van Caerbannog, waar het Legendarische Zwarte Beest van Arrrghhh huist.

3. Down the rabbit hole

Driedaags muziekfestival in Ewijk bij Nijmegen. De drie podia ('Hotot', 'Fuzzy Lop' en 'Teddy Widder') zijn genoemd naar konijnenrassen.

4. **Le Lapin**

Fluitketel van Nikolai Carels, die in 1989-1990 de eerste prijs won bij de HEMA-ontwerpwedstrijd. Het ontwerp lijkt op het silhouet van een konijn. André van Duin gebruikte een fluitketel als hoofddekseel voor zijn creatie Flip Fluitketel.

5. **Angstig konijn**

Kunstwerk van Piet Parra in het Flevopark in Amsterdam-Oost: een reusachtig konijn, drie meter hoog en 400 kilo zwaar, dat angstig in elkaar gedoken zit. Naar verluidt bedekt het konijn zijn oren tegen het lawaai, zoals de bewoners rond het park dat deden als ze last hadden van een festival.

6. **Who framed Roger Rabbit?**

In deze film uit 1988 komen zogeheten 'Toons' voor: tekenfilmpersonages die in dezelfde wereld leven als echte personages. Ene Judge Doom heeft een manier gevonden om Toons te vernietigen: een mengsel van terpentijn, aceton en benzeen ('de dip'), waarin een Toon helemaal oplost.

7. **Konijn van 'Olland**

Lodewijk Napoleon, een jongere broer van keizer Napoleon I, was van 1806 tot 1810 koning van het Koninkrijk Holland. Hij deed zijn best om Nederlands te leren, maar had moeite met de uitspraak. Zo zou hij zichzelf bij een toespraak in Amsterdam 'konijn van 'Olland' hebben genoemd.

8. **Het Liegend Konijn**

Tijdschrift voor hedendaagse Nederlandstalige poëzie. Het bevat naar eigen zeggen "uitsluitend nieuwe, niet eerder gepubliceerde gedichten: uit het nest geroofd".

9. **White Rabbit**

Lied van Jefferson Airplane uit 1967. Naar verluidt schreef zangeres Grace Slick dit lied na een LSD-trip.

10. **Rabbit-proof fence**

Australische film uit 2002. Drie Aboriginal-meisjes, die in een instelling zijn geplaatst, willen terug naar hun familie. Daarbij lopen ze 2400 kilometer langs de Rabbit-proof fence (een hek tegen konijnen dat het land in twee deelt) richting hun geboorteplaats Jigalong.

14. **Zwarte vulkaan in sappige weilanden**

Schiedam. Bordewijk schreef in de novelle 'Verbrande Erven' dat deze stad 's zomers te midden van het sappigste Hollands weidelandschap lag te braken als een zwarte vulkaan.

1. **Liduina van Schiedam**

Heilige, die op 15-jarige leeftijd ten val kwam bij het schaatsen en de rest van haar leven verlamd bleef. Ze droeg haar lot echter heldhaftig en haar vroomheid was een grote troost voor chronisch zieken en anderen die haar bezochten.

2. **Piet Romeijn**

Voormalig profvoetballer. Werd op 7 december 1969 geschorst omdat hij de scheidsrechter had uitgemaakt voor 'hondenlul'. In eerste instantie zei hij dat hij 'onbenul' had gezegd, maar later erkende hij het scheldwoord te hebben gebruikt.

3. **Hubrecht Corsten**

Edelman die in 1589 een hofje stichtte met 12 huisjes die hij gratis aanbood aan arme bejaarden. Toen het hofje zo vervallen was dat renovatie geen optie meer was, werd begin 20ste eeuw een nieuw complex gebouwd (het huidige 'Hofje van Belois').

4. **Flap**

Pluche knuffelkonijn. Nadat hij gevonden was en de eigenaar niet opgespoord kon worden, nam de vinder hem mee op vakantie en maakte daar een hele fotoserie van. Daarop meldden zich tientallen Schiedammers die ook met het dier op vakantie wilden. Flap heeft zelfs de Vierdaagse van Nijmegen gelopen.

5. Bert & Brigit

Naam van twee bronzen koeienkoppen, in 1997 gemaakt door Arjan Lancel voor de Koemarkt. Vanwege een renovatie werden ze in het weiland geplaatst bij de Kethelse Poort. Er woedt nu een discussie: in de wei blijven of terug naar de Koemarkt?

6. Reinier Scheeres

Voormalig burgemeester. Hij zei ooit in een radioprogramma dat hij voor de uitoefening van zijn ambt slechts een halve dag per dag nodig had.

7. Jan van Haasteren

Tekenaar die faam verwierf met grappige kijkplaten en legpuzzels waarin hij van alles heeft verstoep, zoals pleisters en krabbetjes. Ook zelf staat hij meermaals afgebeeld.

8. Jenevermuseum

Zit sinds 1996 in de voormalige branderij en distilleerderij De Locomotief aan de Lange Haven. Op de gevel staat de tekst 'Jenever is altoos gewilt'.

9. Engeltje van der Vlies

Deze Schiedamse werd landelijk bekend doordat ze beweerde vanaf 1814 niet meer te eten en vanaf 1822 zelfs niet meer te drinken. Na haar dood kwam haar bedrog uit.

10. Proosje

Standbeeld met een eigen X-account (voorheen Twitter).

15. 2023.

1. Kroatië

Begin 2023 schakelde Kroatië over op de euro. Voorheen had het de kuna (Kroatisch voor 'marter'). In de middeleeuwen werden martervellen gebruikt als betaalmiddel.

2. Madeliefje

Op 4 juni kozen de luisteraars van het radioprogramma 'Vroege Vogels' het madeliefje tot nationale bloem van Nederland.

3. Hackney Diamonds

Het nieuwe album van de Rolling Stones, uitgebracht op 20 oktober. De titel verwijst naar kapotgeslagen autoruiten in het beruchte Londense district Hackney.

4. Barbenheimer

Internetfenomeen dat ontstond nadat de films Barbie en Oppenheimer op dezelfde dag uitkwamen. Het werd een rage om beide films op dezelfde dag te bekijken.

5. Et heanige preenske

Vertaling in het Twents van 'Le petit prince' van de Franse schrijver en piloot Antoine de Saint-Exupéry door cabaretier Herman Finkers.

6. Boyan Slat

Initiatiefnemer van 'The Ocean Cleanup'. Viste in de afgelopen 10 jaar bijna 6 miljoen kilo aan afval uit de oceanen.

7. Roald Dahl

De uitgever van Roald Dahl kondigde aan dat het taalgebruik in zijn verhalen werd aangepast. Zo zou 'dik' worden vervangen door 'enorm'. Dat leidde tot veel ophef.

8. Kipekee

Giraf die op 31 juli in een dierentuin in Tennessee zonder vlekken werd geboren.

9. Furby

Knuffel die een onverwachte comeback maakte en een kleurrijker vacht heeft dan voorheen. Ooit mochten medewerkers van het Pentagon de knuffel niet meenemen, uit angst dat er mee afgeluisterd werd. Furby's hebben een eigen woordenschat, zoals 'doo-dah' voor 'ja'.

10. Loesje

Bekend van posterteksten op straat als 'Waarom moeilijk doen als het samen kan'. In 2023 40 jaar geworden.